V. Vrub. Bibl.

ŠALTINIS

Krynica

Biełaruskaja Narodnaja Hazeta

Vychodzić u aŭtorki i piatnicy.

№ 37 (746).
Cana 10 ct.
VILNIA, 10.V.1940 h.
Hod vydańnia XXII

Padpiska na hod — 5 litaŭ, na paŭhoda — 3 lity. Zahranicu — ŭdvaja daražej.
Abviestki: za 1 mm u tekście 40 ct., za tekstam 30 ct

Adresas red.-adm.: Vilnius, Pylimo g-vė 1—2, tel. 28-32
Adres red. i admin.: Vilnia, Zavalnaja vul. 1—2.
Redakcyja i administracyja adčyniena 10—14 hadz.
Redaktar pryjmaje 15—16 hadz.

ČAS NAPRAVIĆ KRYŬDU

(Da spravy vysyłki Maryjanaŭ biełarusaŭ)

Majem na mecie vysyłku ajcoŭ i klerykaŭ Maryjanaŭ z Drui i Vilni. Parazhaniaŭ ich, tak jak i mnohich inšych z biełaruskaha i litoŭskaha duchavienstva, viedamy vilenski vajavoda Bacianski. Rabota heta jamu jšła lohka, bo za biezbaronnych pakryŭdžanych nia było kamu zastupicca. Viedama, pieršym i naturalnym u hetkich vypadkach abaroncam katalickaha duchoŭnika źjaŭlajecca jaho ŭłada. Ale tut hetaj abarony nia było. Tut najvyžej možna było tolki pačuć piłataŭski skaz: my, duchoŭnaja ŭłada, da taho i taho nia majem ničoha, a što robić z im śvieckaja ŭłada, dyk heta nia naša sprava. — Pry hetkich „katalickich" adnosinach čamu-ž było nie pahulać Bacianskamu? I jon hulaŭ. Litoŭskaje i biełaruskaje duchavienstva, a ŭ tym liku i Maryjanaŭ, haniaŭ na prava i na leva. Usie dobra pomnim tyja haračyja letnija dni 1938 h., kali pa zahadu Bacianskaha palicyja na aŭtach vyvoziła z Drui Maryjanaŭ, a tak-ža nie davała žyć im i ŭ Vilni. U vyniku hetaha prašledu prymušany byŭ pakinuć Vilniu i ajciec Jazep Hermanovič, superior Domu Maryjanaŭ u Vilni (Zyhmuntoŭskaja № 24), viedamy biełaruski piśmieńnik i biełaruski katalicki dziejač.

Voś-ža nastaŭ, jak nam zdajecca, čas henuju kryŭdu napravić i biełarusaŭ Maryjanaŭ, razahnanych siań nia pa šyrokim śviecie, viarnuć u Vilniu, u ich ułasny manastyr, dzie i dalej čamušci hałoŭnuju skrypku ihrajuć palaki, vykaraniajučy toje, čaho vykaranić nie paśpieŭ Bacianski.

Matyvy biełaruskich damahańniaŭ hetkija: Pradusim Dom maryjanski ŭ Vilni kupleny za biełaruskija hramadzkija hrošy. Padaryła ich kniahinia M. Radzivilicha, praznačajučy ich na biełaruskija katalickija kulturnyja spravy. Tymčasam u henym Domie pravodzicca polskaja rabota, a biełaruskija hramadzkija ŭstanovy, jak drukarnia, redakcyja, „Centr", Kaścielny Kamitet i inš. musiać sabie najmać i płacić hrošy.

Dalej, adnaviciel maryjanskaha zakonu arcyb. J. Matulevič biełarusaŭ Maryjanaŭ, tak jak inšych narodnaściaŭ, praznačaŭ pracavać miž svajho narodu. Ab hetym śviedča maryjanskaja konstytucyja. Tymčasam hetyja biełaruskija Maryjanie siańnia znachodziacca ŭsiudy, tolki nia ŭ Vilni.

Ajcy Maryjanie, asabliva ajciec Jazep Hermanovič, mieli vialikija ŭpłyvy na biełaruskaje katalickaje i navat pravasłaŭnaje hramadzianstva. Siańnia tut u Vilni jany byli-b duža patrebny i karysny. Tymčasam napr., a. J. Hermanovič prymušany čamušci siańnia astavacca až u Charbinie.

Naprava hetaj biełaruskaj kryŭdy, viedama, zaleža ad biskupa P. Bučysa, hienerała Maryjanaŭ. Da jaho Biełarusy apelujuć i prosiać u imia spraviadlivaści napravić toje, što źniščyła złaja vola Bacianskaha i im padobnych.

M. K.

Papraŭka: u papiarednim № 36 „Krynicy" u pieradavicy skazana: „Zvarotnym punktam u historyi biel. teatru było XVII st.", a treba — „XVIII."

Zakony asymilacyi narodaŭ

Jak kožnaja halina žyćci, tak i sutykańnie paasobnych narodaŭ i ich uzajemnyja adnosiny raźvivajucca pavodle zakonaŭ, z jakimi treba ličycca a prynamsia ich znać. Važna heta prad usim dla narodaŭ, jakija z roznych pryčyn i ŭ roznych varunkach zmušany baranić svajo nacyjanalnaje i kulturnaje abličča. Biełarusy zasialajuć terytoryju ŭ hetym sensie najciekaviejšuju. Tut časta byvaje, što z 4-ch synoŭ biełaruskaha sielanina kožny maje inšaje nacyjanalnaje pačućcio.

Hałoŭnaj ryskaj pracesaŭ hetych usich zakonaŭ źjaŭlajecca toje, što ŭsie jany vymahajuć vielmi šmat času, celyja sotni hod. Niama nijakaj mierki, kab spraŭdžać postup asymilacyi. Fata morgana časta źjaŭlajecca ŭ vačoch tych, što paviarchoŭna sudziać ab razultatach svajej asymilatarskaj pracy. Nia redka zdarajecca, što celyja dziesiatki hod ludzi śpiać nacyjanalna, a paśla drobnaje na pahlad zdareńnie budzić ich sa snu.

Druhim važnym zakonam asymilacyi haradoŭ źjaŭlajecca toje, što kožny sloj asymiluje sabie bliski sacyjalnym pachodžańniem druhi sloj: šlachta zaŭsiody asymiluje šlachtu, miaščanie — miaščan, arystakracyja—arystakrataŭ Pradstaŭniki dadzienaj nacyi najskarej asymilujecca tady, kali jany nadta rassypany siarod čužych, abo žyvuć tolki małymi vastraŭkami Kali npr. u Brazylii ci Argientynie znajdziecca celaja vioska ci vołaść biełarusaŭ, to jany doŭha astanucca saboju ŭ nacyjanalnym sensie, ale nadta skora asymilujuć ludziej vialikija centry kultury. Napr. Paryž asymiluje ŭsich nie-francuzaŭ. Varšava mahła ŭžo navat žydoŭ asymilavać. Najchutčej praces asymilacyi pastupaje siarod uradaŭcaŭ Nie darma kažuć, što duša kožnaha ŭradaŭca heta niešta padobnaje da dušy pisana staroha Rymu.(Tam pisarami byli niavolniki).

Adpornaść na asymilacyju raście zaležna ad kultury henaha narodu, da jakoha naležyć danaja adzinka. Hordaść z prynaležnaści da svajej nacyi pamahaje hetkaj adzincy vytrymać časta doŭhija hady

Žaleznuju adpornaść na asymilacyjnyja ŭpłyvy prajaŭlaje zaŭsiody sialanstva. Upłyvy hetyja prajaŭlajucca tolki na hranicy dvuch narodaŭ i pastupajuć vielmi pamału. Sotni hod pasuvajuć hranicu tolki na dziesiatki kilometraŭ.

Asymilacyja z vierchu: praz duchavienstva, šlachtu i intelihiencyju—daje tolki toje, što sialanie traciać svoj „narybak" intelihiencki. Jon hinie dla nacyjanalnaj spravy, papadajučy ŭ adnu z hetych šufladak (duchavienskuju,šlachockuju,intelihienckuju) *Usiakija-ž prajavy hvałtu i siły pryśpiešvajuć tolki nacyjanalnaje adradžeńnie.*

Ale i intelihiencyja nie zaŭsiady hinie dla svajho narodu. Kali vioska mała pasyłaje svaich žycharoŭ u miesta, dyk tady možna ličyć, što jany „raspaniejuć" i zabuducca ab ziemlach maładaści, pačnuć kuplać damki i čačotkavyja mebli. Kali adnak viaskovaja intelihiencyja šyrokaju rakoju papłyvie ŭ kulturnyja centry, dyk jana ŭ samy niespadziavany mament moža pačuć svaju siłu i nacyjanalnuju asobnaść, stanoviačysia hetak pačatkam sialanskaha ŭzruchu i adradžeńnia na vielmi šyrokuju mieru.

Byvaje časta, što asymilacyi niama, a kožny narod žyvie svaim nacyjanalnym žyćciom i łučycca ŭ palityčnyja arhanizmy biaz čyjej - kolečy kryŭdy. Hetak paŭstała Švajcaryja—ideał krajovaści. Ale ab krajovaści možna skazać toje, što adzin rasiejski vučony skazaŭ ab Dastajeŭskim: „Dastajeŭski ŭ svaich tvorach źjaŭlajecca takim ciažkim, što jaho nichto da kanca nia zhruntuje; ale kab navat i znajšoŭsia hetki, što jaho zrazumieŭ i napisaŭ vyjaśnieńnie, to jano i tak było-b nie pa sile prostaha rozumu."

Jak usie henyja zakony asymilacyi prajaŭlalisia ŭ žyćci narodaŭ Európy na praciahu historyi i jakija vučonyja imi zajmalisia, — ab hetym skažam nastupnym razam.

Michał Marcinčyk

Biełarusy!

Apadatkoŭvajciesia na Biełaruski Nacyjanalny Fond!

З газэт

Аб грэка-ўсходняй або праваслаўнай цэркве ў Ліцьве

Пад гэткім загалоўкам газэта „Lietuvos Aidas“ (Nr. 186, 22.IV.40) памясьціла артыкул праф. А Янулайтіса, які перадрукоўваем поўнасьцю.

„У літоўскай прэсе — чытаем у гэным артыкуле — паказалася некалькі вестак, у якіх парушаецца спор між двума праваслаўнымі епіскапамі, хто з іх ёсьць праўным епіскапам, але нічога ня было сказана сутнага, хоць гэны спор ёсьць прынцыповым, які можа цікавіць і літоўскую дзяржаву.

Перад вялікай вайной у нас такога спору не магло быць, бо ўсе праваслаўныя ў граніцах Расеі прыналежылі да расейскага сьв. Сыноду. У гэты час шмат што зьмянілася. У Расеі перастаў існаваць сьв. Сынод і паўстаў патрыархат (скасаваны гадоў таму 200). Па вайне паявілася некалькі новых дзяржаў, аддзяліўшыхся ад Расеі. Яны свае царкоўныя справы пачалі наладжваць незалежна ад Расеі. У Польшчы паявілася аўтокефальная праваслаўная царква, адмовіўшыся ад Масквы і прызнаўшы Кастантынопальскага патрыарха. Гэта самае зрабіла Латвія, якая мела йшчэ і тую асаблівасьць, што яе праваслаўныя ў малітвах ужывалі два языкі — адны царкоўна-славянскі, а другія — латыскі. (Гэта было ўведзена самой царскай уладай сто гадоў таму).

Па вялікай вайне і ў Расеі сталіся зьмены. Паявіліся зусім іншыя адносіны між дзяржавай і царквой; царква гэных адносінаў не паддзержвала і ў сэрцы была проціў новай дзяржавы.

Літоўская праваслаўная царква зносінаў з Масквой не парвала. Элеўфэры аж да сяньня астаўся епіскапам Літвы.

Па здабыцьці Вільні ў Ліцьве аказалася больш праваслаўных. Але гэныя новыя належаць да польскай аўтокефальнай царквы. Вось-жа цяпер праваслаўныя прыналежаць да дзьвюх царкоўных уладаў.

Што-ж трэба рабіць?

Літва мае зрабіць тое, што быў зрабіўшы Гедымін, чаго аднак пазьнейшыя літоўскія валадары не дацэньвалі.

Расея з праваслаўнай царквы зрабіла расейскую нацыянальную царкву; праз яе дзеіла і на палітычнае жыцьцё Літвы.

Літва, маючы цяпер значны лік праваслаўных, мусіла-б пастарацца, каб ейная царкоўная арганізацыя ня шкодзіла дзяржаве. У граніцах Літвы мусіла-б быць створана аўтаномная (аўтокефальная) літоўская праваслаўная царква. Бо-ж практыка паказала, як шкодзіла і шкодзе нестараннасьць жыць у граніцах сваей дзяржавы кожнага вызнаньня асобную царкву.

Паасобныя асобы з духавенства часам могуць гэтага і не хацець, але большасьць ня можа інакш думаць.

Праваслаўная царква ў Ліцьве — чытаем урэшце ў гэным артыкуле — мае быць адна, аўтаномная, залежная ад Кастантынопаля“.

Ад сябе можам толькі сьцьвердзіць, што праф. Янулайтіс выказвае зусім слушныя і здаровыя думкі аб арганізацыі Праваслаўнай Царквы ў Ліцьве. *М—ч.*

Мітр. Элеўфэры неканаечна забраў уладу ў Віленскай Епархіі

„Церковное Обозрѣніе“ (Белград) у № 3 за м-ц сакавік 194) г. зьмясьціў цікавы артыкул п. н. „Аб царкоўных справах б. Польшчы“, у якім між іншым сказана, што Усяленскі Кастантынопальскі Патрыарх да гэтае пары лічыць у сваей юрысдыкцыі ўсе епархіі на абшарах б. Польшчы.

Гэтым самым сьцьвярджаецца, што мітрапаліт Элеўфэры неканаечна абняў уладу ў Віленскай Епархіі, або што ён не прызнае Усяленскага Патрыарха.

Uschodniaja Savieckaja Biełaruś

Uschodniaja Savieckaja Biełaruś zajmaje 135 tysiač kvadratnych kilometraŭ i lažyć nad Dniaprom, Sožam, Biarezinaj, Dźvinoj dy mienšymi ichnymi prytokami. Žyvie tutaka 5.400.000 žycharoŭ—u tym blizu 90 prac. biełarusaŭ. Hałoŭnaje zaniaćcie nasielnictva — heta ziemlarobstva. U apošnija hady vielmi raźviŭsia promysieł, źviazany z sielskaj i lesnaj haspadarkaj.

U 1937 hodzie ahulnaja vartaść pramysłovaści Ŭschodniaj Savieckaj Biełarusi dasiahała dvuch miljardaŭ rubloŭ (2.000.000.000), što daje na kožnuju dušu pa 400 rubloŭ.

Vialikija fabryki sielska-haspadarskich mašyn znachodziacca ŭ Miensku, Viciebsku i Homieli. Mahiloŭ maje fabryku čyhunnych trubaŭ i mechaničny zavod.

Pa ŭsim kraju raźviŭsia lesny promysieł (tartaki) i z im źviazany vyrab bočak, meblaŭ, chimičnaja pradukcyja.

Uzros i ŭściaž pavialičvajecca vałakniany promysieł: pradzilni, tkalni, trykatažnyja i śviejnyja fabryki.

Vialikaja fabryka ŭ Kryčavie vyrablaje cement dla budoŭli, a ŭ Homieli znachodzicca najbolšaja fabryka škła.

U ziemlarobskaj pracy hałoŭnuju rol spaŭniajuć mašyny. 90 prac. usiej zasieŭnaj kałhasnaj płoščy absłuhoŭvajecca 200 traktarnymi stancyjami.

Sielskaje nasielnictva zvaročvaje specyjalnuju ŭvahu na hadoŭlu dobrych karmavych traŭ i małočnuju haspadarku. Pačesnaje miesca zajmaje hadoŭla techničnych raślin, jak lonu i kanapli. Letaś pačałasia ažyŭlenaja zakładka fruktovych sadoŭ i źvierniena ŭvaha na pavialičeńnie hadoŭli ptušak — kurej, husiej i kačak.

Vialikija košty paśviačaje Ŭschodniaja Biełaruś na budovu daroh, lekarniaŭ (balnic) i škoł. U 1926 h. na 100 asob nasielnictva nia ŭmieła čytać 47 čałaviek, a ŭ 1939 h. tolki 21. Usie dzieci vučacca ŭ pačatkavych školach. Jošć mnoha siarednich škoł, asabliva techničnych, u katorych uva ŭsim kraju dachodzić da sotni.

Školaŭ typu vyšejšaha jošć uva Ŭschodniaj Biełarusi 23, navukova-daśledčych instytutaŭ — 29, teatraŭ — 12.

U staličnym Miensku znachodzicca Biełaruskaja Akademija Navuk z bahataj biblijatekaj i roznyja specyjalnyja navukovyja i kulturnyja ŭstanovy.

St. Lubič Majeŭski

Jak dochtar psychijatr vylečyŭ chvoraha

(Maleńki feljeton).

Žyvie kala Vilni słaŭny dochtar psychijatr. Chto-ž jaho nia znaje? Pacijentaŭ zaŭsiody maje šmat (viedama, ciapier adbyvajecca vajna nervaŭ). Adnojčy nadta rana chtoś zastukaŭ u dźviery. Uvajšoŭ u kabinet dochtara słuha.

— Nu, chto-ž tam, moj Ihnaś, pryjšoŭ? — spytaŭ dochtar.

— Pryjšoŭ niejki varyjat — panie dochtar.

—A pa čym ty paznaŭ, što jon varyjat?

— Voś, jak adčyniŭ ja jamu dźviery, dyk jon schapiŭ mianie za halštuk, kryknuŭ — „O, Perkunas, čamu zvanok sapsuty?“ — i vitajučysia, zamiest ruki, padaŭ mnie nahu.

— Sapraŭdy, dziŭny čałaviek. Pryviadzi jaho ŭ kabinet.

Zaraz-ža źjaviŭsia ŭ kabinecie dochtara hruby, rosły, čyrvony mužčyna.

— Siadajcie, kali łaska, hramadzianin! — Pacyjent sieŭ.

— Moža zakurym što?

— Nie! ješči nie chaču.

— To moža pić chočacie? — Pacyjent zakuryŭ. — Ci vy chvory?

— Trochu.

—Ad jakoha času vam balić hałoŭka?

— Ad małych hadoŭ ničoha ja nie rabiŭ, a tolki śvistaŭ.

— Nu, dobra. Budu vas lačyć hipnozaj — kaža dochtar. Zažmur pravaje voka, a ja pahladžu tabie ŭ levaje... Zialona, šera, biela, čorna, zia... Pacyjent užo spaŭ, jak dzicio pry hrudzioch matki i chrapaŭ, byccam vypiŭšy na 45⁰. Kali prajšło 15 minut, dochtar abudziŭ pacijenta.

— Jak vam spałasia.

— A, vielmi dobra! Śniłasia mnie, što lotaŭ ja pa pavietry, uciakajučy ad złoha sabaki.

— Aha, razumieju vas, hramadzianin, — adkazaŭ psychijatr, nia spuskajučy voka z chvoraha.

— Voś, što znača hipnoza, — za paru tydniaŭ vašaje samapačućcio budzie miaścicca ŭ ramkach adčuvańnia normalnaha čałavieka.—Pacijent vyjšaŭ. Dochtar naznačyŭ jamu nastupnuju vizytu za tydzień. Słuha paviedamiŭ, što pacijent adychodziačy, zabyŭsia ŭ pačakalni svoj letni płašč. Dochtar zmorščyŭsia.

— Heta nia dobraja abjava, kali złodziej nie zabiraje, a pakidaje svaje rečy, to chiba jon sapraŭdny varyjat.

Prajšło 7 dzion. Pacyjent punktualna ŭ tym samym časie źjaviŭsia da dochtara.

— Kali łaska, hramadzianin, siadajcie. Budu ŭznoŭ vas lačyć hipnozaj. „Zialony, čorny, biely, zial“.. Chvory spaŭ jak susieł, a dochtar, chodziačy kala jaho, paŭtaraŭ: — „Ciapier užo nia zdarycca ŭ jaho toje, što zdaryłasia“... Kali chvory pakinuŭ dochtara, hety paklikaŭ słuhu i spytaŭ u jaho, ci chvory nie zabyŭsia čaho? Słuha, spraŭdziŭšy, zaŭvažyŭ, što hetym razam chvory pakinuŭ parvanyja kalošy. Dochtar śćvierdziŭ papravu i vyraziŭ zadavaleńnie iz svajej metody lačeńnia.

Iznoŭ za tydzień pryjšoŭ pacijent. Iznoŭ taja samaja metoda lačeńnia. Kali pacijent prabudziŭsia, dyk doŭha hutaryŭ z dochtaram i vyjšaŭ. Słuha śćvierdziŭ, što hetym razam chvory užo ničoha nie zabyŭsia.

Niecierpliva čakaŭ psychijatr nastupnaje vizyty. U aznačanym časie pryjšoŭ pacijent u vielmi dobrym nastroi. Lohka daŭsia zahipnotyzavacca. Dochtar paŭtaryŭ viedamuju metodu lačeńnia i prasiŭ chvoraha za 7 dzion adviedać jaho apošni raz. Kali vyjšaŭ pacijent, dochtar paklikaŭ słuhu. Hety ŭśmichnuŭšysia kaža: „Panie dochtar, chvory užo azdaravieŭ, bo sianńnia zabraŭ u pačakalni Vašu futru, parasolku i adzin kilim sa ściany“. Dochtar aniamieŭ.

Nie prajšła hadzina času, jak źjaviŭsia pasłaniec z listom da psychijatra nastupnaha źmiestu: „Vielmi Pavažany dochtar, piša byŭšy pacijent. Źjaŭlajusia faktyčnym i sapraŭdnym złodziejam, čujusia zusim zdarovy. Jak honoraryjum za kožnuju vizytu, pasyłaju pa 2 lity. Vašuju asobu i futru budu paručać dobraje pamiaci svaich kalehaŭ“. *A. Kumša*

Knihapis

Unuk Vincuk—Dobramu i Boh pamahaje – fantastyčna-narodnaja baśnia. Vilnia 1939 h. Farmat 8⁰, bač. 72. Vyd. „Chryścijanskaje Dumki“.

Biełaruskaja narodnaja tvorčaść niavyčerpalnaja. Pieśni, prykazki, pryhavorki, skazy, byliny, baśni—heta bahataja skarbnica narodnaje kultury. Doŭhi čas narodnaja tvorčaść była ŭ nas zabytaj. Žyła jana i pierachoŭvałasia vykłučna ślacham tradycyi. Pamiać ludzkaja adnak usiaho nia zdolna zachavać. Šmat starych pieśniaŭ, raskazaŭ spatkaŭ los zabyćcia. Jany zahinuli biespavarotna. Bahataj i cikavaj tvorčaściaj biel. narodu zacikavilisia etnohrafy. Majem užo šmat etnohrafičnych zbornikaŭ narodnaje tvorčaści z usich kutkoŭ Biełarusi.

Apošnim časam zacikavilisia joju našy paety i piśmieńniki. M. Tank na asnovie narodnaje byliny piša „Skaz pra Vialla“, M. Mašara „Rusałki“ i „Mamčynu Horku“. Unuk Vincuk z karotkaha raskazu piša fantastyčna-narodnuju baśniu **„Dobramu i Boh pamahaje“**, na 72 bač. Baśnia vielmi dobra apracavana što da formy i źmiestu. Źmiest — heta rol dobraje žančyny ŭ siamji. Aŭtor u mnohich miascoch daskanalna patrapiŭ naśledavać styl narodnych raskazaŭ: zhuščanaść, vobraznaść, plastyčnaść — napr., apisvajučy pole, vyražajecca tak: „Žyta rasło ścianoj, haroch truboj kruciŭsia, pšanica pachnuła śviežym chlebam“. Cikava jon apisvaje roznyja krajavidy, a tak-ža i piekła.

Pierad usim knižku hetu dobra daručać školnaj moładzi, ale i starejšy z pryjemnaściu budzie jaje čytać. Baśnia maje vialikaje pedahohična-uzhadavaŭčaje značeńnie. Aŭtor u haloŭny ton apavjadańnia zručna ŭpłataje skazy takoha źmiestu: „biez kooperacyi my zahiniem, chto zmarnavaŭ žyćcio — zmarnavaŭ viečnaść. Ščaślivaje hniazdo, u jakim hadujucca maleńkija ptušački. Niama ščaścia ŭ siamji biez kałyski“. Takija skazy i starejšaha zmušajuć hłybiej pryzadumacca.

Artystyčnaja apracoŭka narodnaje tvorčaści maje dobryja pačatki.

P. Małatok

Pradaŭžeńnie rejestracyi niehramadzian

Kamisar dla spraŭ uciekačoŭ vydaŭ zahad, na asnovie jakoha termin rejestracyi niehramadzian, ci h. zv. čužaziemcaŭ u m. Vilni i vokruhu pradoŭžany da dnia 15 lipnia 1940 hodu, a ŭ inšych miascovaściach da dnia 1 lipnia 1940 h.

Biełaruski Centr u Lićvie

ŭ zali Biełaruskaj Dziaržaŭnaj Prohimnazii ŭ Vilni pry Daminikanskaj vul. № 3-5 (uchod z panadvorka)

u niadzielu 12-ha maja sioleta ładzić 12 „Niadzielnik“

U PRAHRAMIE:

1. Referat red. J. NAJDZIUKA na temu: **„Hałoŭnyja ślachi biełaruskaha adradženskaha ruchu“.**
2. Kancertnaja častka.
3. Deklamacyi tvoraŭ biełaruskich paetaŭ.

U paniadziełak 13-ha maja sioleta tam-ža adbudziecca referat praf. ST. L.-MAJEŬSKAHA na temu: **„Ad vajny da vajny“**
(Apošnija 20 hadoŭ mižnarodnych adnosinaŭ).

Pačatak a hadz. 17-aj. *Uchod volny i biaspłatny.*

Vialikija źmieny ŭ savieckaj armii

Prezydyjum Najvyšejšaje Rady Savieckaha Sajuzu naznačyła maršała Varašyłava vice-staršynioju Rady Narodnych Kamisaraŭ i staršynioju Kamitetu abarony kraju pry Radzie Narodnych Kamisaraŭ. Dasiulešniaje svaje stanovišča hałoŭnaha kamandziera savieckaj armii marš. Varašyłaŭ pakinuŭ. Novym kamandzieram naznačany načalnik kijeŭskaha vajskovaha vokruhu Siamion Timočenko. Adnačasna pryznany tytuły maršałaŭ: S. Timočenku, G. Kulikovu i B. Šapošnikavu. Najvyšejšyja kamandziery armii buduć ciapier mieć hetkija tytuły: hienierał-major, hienierał-paručyk, hienierał-pałkoŭnik, hienierał-armii i maršał. Kiraŭniki flotu buduć mieć tytuły: admirał, kantr-admirał i vice-admirał. Ustanoŭleny tak-ža tytuły achviceraŭ nižešaje ranhi.

Prezydent A. Smetona pryjedzie ŭ Vilniu

U kancy maja, abo na pačatku červienia sioleta pryjedzie ŭ Vilniu Prezydent Respubliki A. Smetona.

Patreba rearhanizacyi haspadarčaha žyćcia ŭ Lićvie i dumka ab Złuč. Štatach Bałtyckich Haspadarstvaŭ

7 h. m. u Kaŭnasie adbyłosia pasiedžańnie Pałaty Promysłu, Handlu i Ramiasła, na jakim premjer A. Merkys skazaŭ vialikuju pramovu, padčyrkvajučy, što pry sučasnym vajennym pałažeńni ŭ Eŭropie Litva musić praviešci rearhanizacyju haspadarčaha žyćcia i prytarnavacca da novych varunkaŭ.

Charakterna, što 6-ha maja ŭ Tallinie, na pasiedžańni Estonskaje Pałaty Promysłu i Handlu, cikavuju pramovu skazaŭ ab patrebie rearhanizacyi haspadarčaha žyćcia Estonii senatar Puck. Jon tak-ža źviarnuŭ uvahu na patrebu ciaśniejšaha supracoŭnictva Bałtyckich Haspadarstvaŭ: Estonii, Łatvii i Litvy. Žyviom — kazaŭ jon — u adnolkavych varunkach, dyk treba sarhanizavać Bałtyckija Złučanyja Štaty. Pierad usim treba było-b sarhanizavać haspadarčuju jednaść. I tak, Estonija mahła-b Lićvie i Łatvii pamahčy sarhanizavać spravu apału i śviatła, bo maje naftu i łupak bitumičny. Dasiulešniuju kolkaść dabyvańnia tam nafty možna było-b pavialičyć. Supolna pabudavali-b vialikija cukroŭni, jakija zaspakoili-b patreby ŭsich troch haspadarstvaŭ. Toje samaje možna było-b zrabić i ŭ halinie tekstylnaha promysłu i inš. Hrošy byli-b važnyja ŭsich troch haspadarstvaŭ. U handli-ž treba, kab panavała poŭnaja svaboda. U halinie kulturnaj i aśvietnaj tak-ža treba było-b, kab była svaboda dla kožnaj nacyi, tak jak u Svajcaryi. Paśla haspadarčaha abjadnańnia, mahło-b chutka nastupić ciesnaje palityčnaje supracoŭnictva ŭsich troch haspadarstvaŭ.

Dumki senatara Puck'a, biazumoŭna, vielmi cikavyja.

Biełarusy-kataliki kuplajcie

„MAJOVUJU ČYTANKU“

KS. VIKTARA ŠUTOVICA

i karystajcie z jaje ŭ časie majovych nabaženstvaŭ

Cana 50 centaŭ.

Vypisać-kupić možna ŭ Biel. Kniharni „PAHONIA“. Vilnia, Zavalnaja 1.

Biełaruskaja chronika

Jakija biełaruskija imprezy ładzić Biel. Centr u najbližejšym časie. Pierad usim treba zaznačyć, što ŭ planie pracy Biel. Centru ŭ Vilni nastupiła małaja źmiena, pajmienna: akademija ŭ čeść Fr. Bahuševiča adbudziecca nia 13-ha a 26-ha maja. Źmiena heta nastupiła dziela taho, što 13-ha maja budzie zaniata zala III Dziarž. Himnazii, u jakoj adbudziecca akademija. U najbližejšym časie Biel. Centr arhanizuje nastupnyja biełaruskija imprezy:

12-ha maja referat red. J. Najdziuka na temu: „Hałoŭnyja ślachi biełaruskaha adradženskaha ruchu“, paśla jakoha budzie kancertnaja častka i deklamacyi.

13-ha maja referat praf. St. Lubič-Majeŭskaha na temu „Ad vajny da vajny“.

Abodva hetyja referaty adbuducca ŭ zali Biel. Dziarž. Prohimnazii (Daminikanskaja 3. uchod z panadvorka).

19-ha maja Biel. Centr ładzić viečar vučnia. U prahramie: kamedyja „Pasłaniec“, vystupleńni, choru vučniaŭ Biel Prohimnazii, strunnaha arkiestru i solistaŭ.

23-ha maja akademija ŭ čeść matki. U prahramie referat i i kancertnaja častka ŭ vykanańni vučniaŭ Biel. Prohimnazii.

26-ha maja akademija ŭ čeść Fr. Bahuševiča. U prahramie: ustupnaje słova ks. Ad. Stankieviča, referat mgr. J. Šutoviča, deklamacyi ŭ vykanańni P. Bułhaka i J. Monvida i kancert u vykanańni Choraŭ Biel. Centru z učaściem prafesara K. Hałkoŭskaha.

Viečar vučnia i akademija adbuducca ŭ zali III Dziaržaŭnaj Himnazii.

U m-cy červieni mgr. M. Piaciukievič pračytaje referaty na temu: „Narodnaja kultura ŭ paru panščyny“, ab pracy etnohrafa Šejna i tvorčaści Jelskaha.

Biełaruskaja pilihrymka ŭ Kalvaryju. Daviedvajemsia, što sioleta, za prykładam minułych hadoŭ, biełaruskaja pilihrymka z kaścioła śv. Mikałaja ŭ Vilni ŭ Kalvaryju adbudziecca ŭ pieršuju niadzielu miesiaca červienia h. zn. — u niadzielu 2-ha červienia. Da ŭdziełu ŭ joj zaklikajucca i biełarusy z pravincyi.

Radyjovyja infarmacyi pa-biełarusku. Paviedamlajecca, što radyjovyja infarmacyi pa-biełarusku ŭ Vilenskim dziaržaŭnym radyjofonie (na fali 560) u mai miesiacy buduć pieradavacca ŭ kožny čaćvier u miž-časie ad hadziny 16 min. 45 da hadz. 17. Dasiul, jak viedama, infarmacyi pabiełarusku pieradavalisia ŭ aŭtorki ad 19.25 da 19.40.

Pamiarła. 6 h. m. u Kianie pamiarła darosłaja dačka tamašniaha miascovaha biel. dziejačasielanina A. Łukaševiča. Z hetaje pryčyny hram. A. Łukaševiču vyražajem ščyry spahad.

Što čuvać na frontach i ŭ palitycy

Vajna ŭ Narvehii adbyvajecca biaz bolšych źmienaŭ. Niemcy dalej pasoŭvajucca napierad i ŭzmacniajuć svaje siły kala Narvicka, dastaŭlajučy tudy vojska, amunicyju i pradukty samalotami. Anhlijcy, pavodle amerykanskich hazet, stracili ŭ Narvehii 1800 žaŭnieraŭ, 5,000 žaŭnieraŭ viarnułasia nazad u Anhliju, a rešta, u hetym liku addziely polskija i českija, pieraviezieny z siaredniaje ŭ paŭnočnuju Narvehiju pad Narvick. Niemcy, pavodle anhlickich viestak, aprača karabloŭ, lik jakich padavali my ŭ prošłym numary „Krynicy," stracili 260 samalotaŭ.

Tymčasam tryvoha pavialičajecca ŭ inšych dziaržavach Eŭropy. Voś, niamieckaja presa šyroka apisvaje telefoničnuju hutarku, jakaja byccam adbyłasia miž premjerami Anhlii i Francyi. U hutarcy hetaj premjer Reynaud zajaviŭ,što **hien. Weygand z svajej armijaj na Bliskim Uschodzie absalutna pryhatavany da akcyi** 15 maja, jakaja była jamu daručana. Chamberlain adnak zažadaŭ termin henaje akcyi pierasunuć na 20 maja. Francuskija i anhlickija žaroły viestku ab henaj hutarcy zapiarečvajuć. Faktam adnak jość, što armija hien. Weygand'a nie dla prahułki znachodzicca na Bliskim Uschodzie. Dyk jakija-ž tady jaje mety? A voś, raniej havaryli, što jana pryhatavana da ataku na SSSR, kab zaniać Kaŭkaz i naftu ŭ Baku ŭ svaje ruki, a ciapier havorać, što **armija Weygand'a maje spoŭnić vialikuju misiju sajuźnikaŭ na Bałkanach.** Chodziać čutki, što Anhlija i Francyja chočuć vykarystać armiju Weygand'a, a tak-ža siły Tureččyny, katoraja z im u sajuzie i **ŭderyć na Niamieččynu i Italiju,** kali heta budzie patrebna. U suviazi z hetym Anhlija starajecca dastać dazvoł u Baŭharyi na prachod svajho vojska i ŭ hetaj spravie viadzie z baŭharskim karalom Barysam pierahavory anhlicki ambasadar. Sajuźnikam patrebny budzie hety prachod tady, kali Italija zaatakuje Juhaslaviju, abo Niamieččyna Rumyniju, abo kali Italija prystupić da vajny i treba budzie zaniać sajuźnikam važnyja vajennyja pazycyi. Pry tym jość viestki, što tureckaja armija skancentravana i pryhatavana da pachodu. Skancentravany tak-ža vialikija morskija siły sajuźnikaŭ kala Hrecyi. Adnak usie viestki ab henych namierach sajuźnikaŭ i kancentracyi vojska anhlijcy zapiarečvajuć. Nie zvažajučy na zapiarečańni, italjanskaja presa ŭsio-ž ćvierdzić, što **sajuźniki 20 h. m. pačnuć svaju akcyju na Ŭschodzie i Bałkanach;** adnak Italija, pišuć henyja časapisy, jość pryhatavana na ŭsio i nie pazvolić narušać spakoju i sva ich intarasaŭ na Bałkanach, jakija ŭvažaje za kut svaich upłyvaŭ.

Francuskaja-ž presa zvaročvaje ŭvahu, što **Niemcy i Italija chutka majuć zaniać Juhaslaviju.** Italjancy z Albanii zajmuć Dalmacyju i Charvacyju, a Niemcy ŭvojduć u Juhaslaviju praz Madziarščynu. Adsiul vialiki niespakoj i Juhaslavii, dzie abvieščana vajennaje pałažeńnie.

Inšyja hazety pišuć, što ŭvieś šum ab vajennych namierach na Mižziemnym mory i na Bałkanach vyklikany štučna, kab adciahnuć uvahu ad taho miesca, dzie sapraŭdy razharycca novy front. Voś-ža mahčyma, što **padziei razharacca ŭ Halandyi i Belhii.** Mahčyma, što praz hetyja małyja dziaržavy zaatakujuć sajuźniki niemcaŭ, abo naadvarot, niemcy sajuźnikaŭ. Halandyja sapraŭdy pieražyvaje ciapier niazvyčajnuju tryvohu. U armii adklikany ŭsie vodpuski, ahraničana, a navat zusim časova pierarvana z zahranicaj kamunikacyja telefoničnaja i telehrafičnaja. Siarod nacyjanalistaŭ dakanana mnoha aryštaŭ. Mahčyma, što chutka budzie abvieščana ahulnaja mabilizacyja. Pajavilisia navat viestki, što Niamieččyna vysłała Halandyi takija samyja damahańni, jak Danii i što niamieckaja armija atrymała zahad zaatakavać sajuźnikaŭ praz Halandyju i Švajcaryju. U suviazi z hetym Halandyja byccam prasiła Anhliju zaapiakavacca Halandzkaj Indyjaj, što anhlijcy abiacali zrabić i da portaŭ henaha kraju zajechali bolšyja adzinki anhlickaha flotu. Jak viedama, Halandzkaj Indyjaj i pałažeńniem Halandyi cikaviacca i Zł. Štaty Paŭn. Ameryki i abiacali joj tak-ža pomač.

U hetkim vialikim ahulnym napružańni, **anhlijcy starajucca jašče parazumiecca z Italijaj.** U Rym vyjechaŭ anhlicki ambasadar z specyjalnymi daručeńniami, ale nijak jon nia moža dabicca pryniaćcia ŭ min. zahr. spraŭ Ciano. Niemcy, padajučy hetu viestku, pišuć, što Italija chutka moža sarvać zusim dyplomatyčnyja znosiny z Anhlijaj.

Prezydent Roosevelt zajaviŭ, što pavodle jahonych infarmacyjaŭ **Italija nia prystupić da vajny** i budzie neŭtralnaj datul, pakul nia buduć zahrožany jaje intaresy. U Italii byccam adbyvajucca masavyja demanstracyi suproć vajny.

Rep.

Dr. med. B. TOŁČYNSKI
b. Asystent Kliniki U.S.B.
Chvaroby vušej, nasa i horła.
Zavalnaja 10, tel. 16-38.
Pryjmaje: 8--10 i 16—19 hadz.

VOKAM PA ŚVIECIE

Bunty ŭ Abisynii Anhlickaja presa padaje, što ŭ Abisynii siarod vajskovych abisyncaŭ italjanskaje armii ŭ niekatorych harnizonach paŭstali bunty. Z hetaje pryčyny aryštavana 55 b. hvardzistaŭ Negusa i 16 b. vysokich uradaŭcaŭ abisynskaha carskaha ŭradu.

Zołata z Svecyi płyvie dalej u Ameryku. Z Švecyi vysłany ŭ Ameryku ŭžo druhi transpart zołata, vartaści 600 miljonaŭ karon.

Navuka relihii ŭ Niamieččynie nie abaviazvaje. Ad 1-ha maja sioleta navuka relihii ŭ škołach pierastała być abaviazkam. Lekcyi relihii ad hetaha času akančalna buduć žlikvidavanyja.

Źnistožać 3 miljony knižak. Urad pratektaratu Čechii i Maravaŭ vydaŭ zahad, na asnovie jakoha biblijateki i kniharni buduć zmušany vykinuć niekatoryja tvory českich piśmieńnikaŭ. U vyniku hetaje čystki budzie źništožana kala 3 miljonaŭ českich knižak.

7 miljardaŭ liraŭ na ŭvaružeńnie. Urad Italii pastanaviŭ vydać na ŭvaružeńnie 7 miljardaŭ liraŭ.

Miny na Čornym mory. Na rumynski bierah kala Constanza mora vykinuła minu, katoraja nie razarvałasia. Niekalki min vykinuła vada i na bierahi Baŭharyi. Chto raskinuŭ na čornym mory miny nia viedama, bo čyja heta mina nie ŭdałosia paznać.

Na Bałtyckim mory miny nia hinuć. Karabiel, jaki vioz z Danii ŭ Litvu 25,000 klh. nasieńnia roznych travaŭ najechaŭ na minu i zatanuŭ. Śviedčyć heta, što ŭsio-ž na Bałtyckim mory jość miny. Niadaŭna-ž, jak užo my pisali, zatanuŭ na Bałtyckim mory najechaŭšy na minu łatyski karabiel.

Dzie Vitas, Rataj, Niedziałkoŭski, Studnicki. „L. žinios" piša, što pavadyr pol. sialan Vitas znachodzicca ŭ kancentracyjnym niamieckim łahiery, Rataj i Niedziałkoŭski ŭ vastrozie. Polski giermanafił, viedamy publicyst, Uładysłaŭ Studnicki prabyvaje tak-ža ŭ kancentracyjnym łahiery, pasła taho jak padaŭ jon u Berlinie memorjał u spravie sučasnych polska-niamieckich adnosinaŭ.

Karol Narvehii ŭ Anhlii. Italjanskaja presa padaje, što narveski karol Haakon z siamjoj pryjechaŭ u Anhliju i prabyvaje ŭ Londanie ŭ pałacy anhlickaha karala Juraha. U Anhlii znachodzicca ŭžo i ministr zahraničnych spraŭ Narvehii praf. Koht, katory praz anhlickaje radyjo skazaŭ pramovu, u jakoj zaklikaje narvehaŭ da baraćby i pieramohi, nadzieja na što jość vialikaja nie zvažajučy na vialikija trudnaści. Švedzkaja presa padaje, što karol Narvehii znachodzicca dalej u svaim krai i vydaŭ adozvu z zaklikam da baraćby z niemcami.

Vialikija maneŭry amerykanskaje armii. Ad 11 da 25 maja sioleta adbuducca vialikija manevry armii Złuč. Štataŭ Paŭnč. Ameryki, u jakich buduć brać udziel usie rody henaje armii.

Italjancy vyjaždžajuć z Juhaslavii. Z Juhaslavii vyjechała apošnich 200 italjancaŭ, katoryja žyli ŭ Bosni. Pasieleny jany kala Rymu na asušanych bałotach.

Dreva z Litvy ŭ Niamieččynu. Sioleta Litva maje pradać Niamieččynie roznych lesnych mataryjałaŭ na ahulnuju sumu kala 6 miljonaŭ litaŭ.

Parazumieńnie Hitlera z švedzkim karalom. Niamieckaje infarmacyjnaje ahienctva DNB paviedamlaje, što Hitler i karol Švecyi abmianialisia ŭzajemna piśmami, ŭ katorych uzhodnieny palityčnyja stanoviščy abodvych haspadarstvaŭ: Niamieččyny i Švecyi.

Konferencyja pradstaŭnikoŭ francuskich i anhlickich rabotnikaŭ. U Londynie adbyłasia Konferencyja sacyjalistyčnych pradstaŭnikoŭ francuskich i anhlickich rabotnikaŭ, na na jakoj abhavarvana piła sprava baraćby z kamunistami i sprava ŭzmacneńnia vajny suproć Niamieččyny.

Žyćcio ŭ Vilni i Kraju

Źjezd ahranomaŭ z usiaje Litvy maje adbycca sioleta 26 i 27 maja ŭ Vilni. Na źjeździe hetym buduć abhavarvacca aktualnyja spravy ziemlarobskaje haspadarki Vilenščyny.

Sajuz Litoŭskich Piśmieńnikaŭ pieranios svaju siadzibu z Kaŭnasa ŭ Vilniu i budzie mieć svajo pamieškańnie pry Astrabramskaj vulicy № 19 kv. 3.

Na 500,000 litaŭ pazykaŭ vydaŭ Vilenski lambard ad času ŭznaŭleńnia svaje dziejnaści.

Kanhres chryścijanskich rabotnikaŭ Litvy, sioleta adbudziecca ŭ Vilni 12—13 maja. Pryjedzie na hety kanhres kala 1500 rabotnickich pradstaŭnikoŭ.

10.000 prośbaŭ nadzialić ziamloj atrymaŭ Urad Kamisara Ziamielnaje Reformy. Prośby hetyja buduć razhladacca tady, jak ziemlamiery zrobiać plan parcelacyi dvaroŭ. Tymčasam plan hety jašče nie hatovy.

28 advakataŭ u Vilni začvierdziŭ ministr spraviadlivaści. Śpis hetych advakataŭ vyviešany ŭ akruźnym sudzie.

Usich arhanizacyjaŭ u Vilni było da 1.IX.1939 h. 512. Administracyjnyja ŭłady pryniali zajavy ab začvier džańnie statutaŭ ad 170 arhanizacyjaŭ.

20.000 litoŭskich vučniaŭ, z roznych miascovaściaŭ Litvy, adviedaje sioleta Vilniu.

26 novych paravozaŭ u najbližšym časie zakuplivaje Litva

300.000 litaŭ, pavodle padličańniaŭ Ministerstva Kamunikacyi, budzie kaštavać uzmacneńnie Vilenskaje Radyjostancyi.

2,705,700 litaŭ na budovu hydroelektryčnaje stancyi ŭ Turniškach pastanavila asyhnavać supałka „Elektra".

2 miljony litraŭ piva majuć namier vypradukavać sioleta vilenskija brovary „Šopen" i „Čyrvony Dvor". „Šopen" u miesiac pradukuje kala 90 tysiač litraŭ, a „Čyrvony Dvor" 40 tys. lt. Letam pradukcyja piva maje pavialičycca.

Da ŭparadkavańnia Zamkavaje Hary ŭ Vilni maje ŭ najbližejšym časie prystupić mahistrat miesta. Na heta asyhnavana ŭžo 90,000 litaŭ.

Zarehistravana i vydana dazvołaŭ sioleta ŭ mahistracie m. Vilni — 120 matacyklistam, 3440 raverystaŭ i 106 ułaśnikam samachodaŭ. Taksovak zarejestravana 37, ciažkich vazoŭ 10, i łohkich konnych vaźnikoŭ boli 600.

Zapasy vuhla, cementu, soli i cukru pavialičajucca. Litoŭskaja presa padaje, što „Lietukis" apošnim časam zakupiŭ u SSSR vialiki transpart soli, cementu i vuhla, jakoha chopić na daŭžejšy čas. „Lietuvos Cukrus" zakupiŭ niadaŭna ŭ Niamieččynie 8 tysiač miaškoŭ cukru. U kancy min. hodu zakuplena było 1,800 miaškoŭ cukru ŭ SSSR i 8,000 miaškoŭ u Belhii. Cukru maje chapić usim biaz nijakich ahraničeńniaŭ u dastaŭcy i kolkaści.

Ekskursiju ŭ SSSR, ładzić Litoŭskaje Turystyčnaje Biuro na ziemlarobskuju vystaŭku, jakaja budzie adčyniena sioleta 24 maja.

Fałšyvyja manety 2, 5, i 10 litaŭ pajavilisia ŭ abarocie na vilenskim hrašavym rynku.

Vyjšaŭ z druku

„Kurs litoŭskaha jazyka"
B. SIREJSKAHA
140 bačyn. Lt. 2.50

Novaje vydańnie datarnavanaje da chutkaha navučeńnia litoŭskaha jazyka. Maje jano pajaśnieńni i słoŭniki: rasiejski, polski i žydoŭski (pa Lt. 1.50).

Vydańnie „Spaudos Fondas"
Vilnius, Gedimino 23.

Leidėjas ir Redaktorius: ADOLFAS KLIMOVIČIUS
Vydaviec i Redaktar: ADOLF KLIMOVIČ
Telefon u drukarniu i redakcyju 28-32
Fr. Skarynos vardo Gudų Spaustuvė, Vilnius, Pylimo g-vė 1
Biel. Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, vul. Zavalnaja 1